

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 3. De Ritu Monastico pro his qui militant sub Regula S. Benedicti. Praemittuntur quaedam de excellentia hujus sanctissimi Monachorum Patriarchae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

DIVINÆ PSALMODIÆ. CAP. XVIII. 611
monium, justitia, verbum, eloquium, veritas.

Vesperæ cum Laudibus conveniunt, nam post Orationem Dominicam, & Angelicam salutationem divinum auxilium imploratur. Deinde quinque Psalmi dicuntur cum Antiphonis: tum Capitulum, Hymnus, Versus, Canticum B. Virginis, Preces, & cætera sicut in Laudibus.

Completorium à brevi Lectione incipit, post quam Oratio Dominica, Confessio, *Converte nos Deus, Deus in adjutorium*, Psalmi cum Antiphona, Hymnus, Capitulum, Responsorium, Versus, Canticum Simeonis, Preces, Oratio, Benedictio, Antiphona B. Virginis cum oratione, ac tandem *Pater, Ave, & Credo* subsequuntur. Hoc est Officium Romanum, cujus allegoricas rationes curioso lectori suppeditabunt Amalarius Fortunatus, Honorius in Gemma animæ, Durandus in Rationali, & alii sacrorum rituum explanatores. Hic eas ego prætermittendas existimavi, tum quia omnes officii partes supra seorsim explicavi, tum quia hujusmodi allegoriæ curiosam potius subtilitatem continere videntur, quam solidum legentium utilitatem.

§. III.

De ritu Monastico pro his qui militant sub Regula S. Benedicti. Præmittuntur quedam de excellentia hujus sanctissimi Monachorum Patriarchæ.

I. S ANCTISSIMUS Monachorum Patriarcha & Legislator Benedictus, cum Magni Gregorii testimonio omnium justorum spiritu plenus esset, Monachos à Clericis, ut conversatione, ita & officio discerni debere existimavit. Itaque pro illis specialem ritum instituit à præfato Gregorio Romano Pontifice approbatum, cunctarumque Monasticarum Congregationum longa & laudabili consuetudine confirmatum. Nulla laus est,

R r ij

quæ hujus officii excellentiam assequi possit. Ab eo enim compositum, ordinatumque est, qui non omnium justorum tantum, sed & ipse Dei spiritu plenus, tantam in hac fragili carne gratiam obtinuit, ut raptus cum Paulo usque ad tertium & archetypum cælum, Angelorum psallentium choros audierit, & ipsum Dominum majestatis viderit facie ad faciem in momento supernæ claritatis lumine gloriæ illustratus. Est quidem inter Scholasticos diu agitata disputatio, an aliquis in hac vita videre possit divinam essentiam: sed ego ut eorum sanctitatem, & doctrinam veneror, qui negantem controversiæ partem tuentur, nunquam tamen argumentis illorum adduci potui, ut Patri meo Benedicto hanc prærogativam denegarem, ut Moysen interim, & D. Paulum omittam: Debuit enim singularis illius sanctitas singulari aliquo munere insigniri. Non desunt huic assertioni multæ rationes ad Scholasticam libellam summo rigore examinatæ: verum pro meo instituto aliquot testes dumtaxat profero, quorum auctoritas dictis conciliet fidem. Primus est (a) Gregorius Magnus, qui Benedicti raptum narrans in dialogis: Totum, inquit, mundum sub uno Solis radio collectum vidit: mox ediferens qua id ratione potuerit fieri, subdit, Videnti enim creatorem angusta est omnis creatura. Secundus testis est Bernardus, qui explicans versiculum illum Psalmi, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*, & scribens de ea cognitione, quam animæ beatorum habent in patria; Ad quam nimirum, ait, excellentiam, licet ad modicum, rapta fuisse videtur anima illa beata, quæ collectum sub uno solis radio mundum universum conspexit. Accedit tertio loco Rupertus Abbas Tuitiensis, qui huic veritati adstipulatur lib. 12. de gloria & honore filii hominis: quem sequuntur Bonaventura serm. 25. de luminaribus Ecclesiæ, Dionysius Carthusianus serm. de S. Benedicto, Ludovicus de Prussia

^a Greg. lib. 2. dialog. cap. 35.

DIVINÆ PSALMODIÆ. CAP. XVIII. 61;
in Trilogio animæ parte 2. c. 16. & Joannes Thauler-
rus cap. 12. institutionum : atque hanc sententiam
probabilem pronunciavit in sua varia Theologia vir
doctissimus Maximilianus (*b*) Sandæus. Hanc sancti
Patris prærogativam libuit commemorare, quo ejus exi-
mia virtus clarius elucesceret. Non est autem hoc loco
& illud prætermittendum, quod (*c*) quidam scribunt,
sanctum videlicet Benedictum adhuc maternis clausum
visceribus clarè & distinctè cum sorore Scholastica
cecuisse, quo portento præsignata pueri sanctitas fue-
rit, Ordinisque Monastici ab eo instituendi alacritas
in psallendis divinis laudibus præostensa. Sed
quod nullum hujus rei antiquum proferant testem,
merito suspecta videtur. Faciunt tamen prodigio fidem
alia non dissimilia à probatis Auctoribus scripta. (*d*)
Augustinus lib. 3. de civitate Dei in Ethnicorum libris
scriptum asserit infantes nondum natos de uteris ma-
trum quædam verba clamasse : ac ibidem commentator
Valentinus refert ex (*e*) Tito Livio infantem Maraciæ,
Io triumphæ in utero matris clara voce protulisse. Scribit
Eulogius in præfatione primi libri Memorialis sancto-
rum, sanctum Isaacum Monachum, & Martyrem tribus
vicibus una die loquutum fuisse antequam nasceretur.
Sanctus quoque Gerardus ter in ventre matris vagitus
emisit, teste (*f*) Odone Cluniacensi in ejus vita.

METRUM XLV.

Lux oculos divina ferit, descendit ab alto
Culmine cælorum globus igneus.
In medio veneranda senis præfulget imago,
Mirantesque animos ad se trahit.

b Sand. lib. 3. comment. 42. exercit. 2. *c* Bonif. Simoneta lib. 4. Christian. persecut. ep. 20. Gerardus Helga in Mediationibus die 11. Decembris. Jap. 2. centur. 1. chron. Benedictini, & alii recentiores *d* August. de civit. lib. 3. c. 31. *e* Liv. lib. 24. *f* Odo. lib. 1. ca. 3.

Quis novus hic Heros ? quod sidus ? quæ nova cœli
 Progenies variat rerum vices ?
 An novus occiduis surgit rubicundus ab oris
 Phœbus , & Eoi obscurat faces ?
 An Benedictus hic est Itala lux maxima gentis ,
 Militiæque sacra dux inclytus ?
 O properate omnes , ille est . Quam multus euntem
 Prosequitur Monachorum exercitus !
 Quam pia festivo glomeratur pompa triumpho ,
 Atque Patrem lætis celebrat choris !
 Huc ades à mundi columen , spes altera terra ,
 O & præsidium pereuntium .
 Dexter ades , placidusque melos , quod pangimus , audi ,
 Carminibusque tuis Pater annue .
 Te canimus Regum soboles , divina propago ,
 Non sine summi plausibus ætheris .
 Te celebrat tellus , mare tibi concinit , omnis
 Te dignis gens laudibus evehit .
 Aurea submitunt proceres tibi stemmata , curvo
 Te Reges venerantur poplite .
 Te penes est morum probitas , studiosaque recti
 Norma , fidesque , & cultus Numinis .
 Te pietas gremio fovit , te candida virtus
 Nascentem tenero excepit sinu .
 Diceris harmonicis materna clausus in alvo
 Moribus exultasse , & cantibus .
 Iam tunc divinis præludens laudibus , orbem
 Quæis jugiter docuisti incombere .
 Diceris & faciem clarè vidiſſe Tonantis
 Æthereo perfusus lumine .
 Nempè serenata cœlos in mente ferebas ,
 Atque Deum claudebas pectore .
 Sic miseris poteras terris Deus alter haberi ,
 Ni rapuisset te mors invida .
 O Pater , ô tandem Monachorum respice cœtus ,
 Atque tuis da vivere moribus .

*Aspice, nec vasto luctantes desere ponto,
Et nostrum repara antiquum decus.*

II. Psalterium à Divo Benedictio per dies, & horas sic distributum est, ut totum unius hebdomadæ circulo compleatur. Psalmos autem longiores in duas partes divisit. Nocturnis semper 12. Psalmi assignantur: sed Dominicis ac festivis adjunguntur tria Cantica è veteri Testamento, ut mox videbimus. Vigiliæ diei Dominicæ incipiunt à Psalm. 20. *Domine in virtute tua*, usque ad 31. *Beati quorum*, inclusivè. Vigiliæ secundæ feriæ à Psalm. 32. *Exultate justi in Domino*, ad 44. *Eructavit*, omissis in medio 35. *Dixit injustus*, & 42. *Iudica me deus*: atque diviso in duas sectiones Psalm. 36. *Noli emulari*, quæ divisio fit in versu, *Declina à malo*. FERIA tertia initium est à Psalm. 45. *Deus noster refugium*, ad 58. *Eripe me*: omissis 50. & 56. *Miserere mei deus*. FERIA quarta à psalm. 59. *Deus repulisti*, ad 72. *Quam bonus Israël deus*, omissis quatuor; 62. *Deus deus meus*, 63. *Exaudi deus*, 64. *Te decet*, 66. *Deus misereatur*, & divisus duobus; 67. *Exurgat deus*, in versu *Benedictus dominus die quotidie*, & 68. *Salvum me fac deus*, in versu, *Exaudi me domine*. FER. 5. à ps. 73. *Vt quid deus*, ad 84. *Benedixisti*, omissio 75. *Notus in Iudæa deus*, & diviso 77. *Attendite*, in versu *Et dilexerunt eum*. FERIA sexta psal. 85. *Inclina*, ad 100. *Misericordiam & iudicium*: omissis quinque; 87. *Domine deus salutis meæ*, 89. *Domine refugium*, 90. *Qui habitat*, 91. *Bonum est*, 94. *Venite exultemus*: & diviso 88. *Misericordias domini*, in versu *Tunc locutus es*. SABBATO à psalm. 101. *Domine exaudi*, ad 108. *Deus laudem meam*: divisus 103. *Benedic*, in versu *Hoc mare magnum*, 104. *Confitemini*, in versu *Et intravit Israël*, 105. *Confitemini*, in versu *Et irritaverunt*, 106. *Confitemini*, in versu *Dixit & stetit*.

Ad Laudes semper dicitur primo loco psalm. 66. *Deus misereatur* sine Antiphona, deinde cum Antiphona

R. r. iij.

Pſalm. 50. *Miserere*, tam in Dominicis, quam in feriis; quem ſequuntur alii duo Pſalmi ſingulis diebus diverſi, videlicet die Dominica 17. *Confitemini*, 117. & 62. *Deus Deus meus*. Feria ſecunda 5. *Verba mea*, & 35. *Dixit in-juſtus*. Feria tertia 42. *Indica me*, & 56. *Miserere*. Feria quarta 63. *Exaudi*, & 64. *Te decet*. Feria quinta 87. *Domine Deus ſalutis mee*, & 89. *Domine refugium*. Feria ſexta 75. *Notus in Iudæa*, & 91. *Bonum eſt*. Sabbato 142. ſolus *Domine exaudi*: ſupplet enim alterius pſalmi vices Canticum *Audite cœli* diviſum in duas partes in verſu *Ignis ſuccenſus eſt*. Sequitur Canticum, tum pſalm. 148. *Laudate Dominum de cœlis*, cum duobus ſequentibus, ſicut pſallunt Romani. In Laudibus feſtivarum iidem Pſalmi dicuntur, quos Romani cantant in feſtis, niſi quod pſalmus *Deus miſereatur*, ſemper ſeorſim primo loco recitatur.

Ad primam tres pſalmi dicuntur. Feria ſecunda primus, ſecundus, & ſextus: *Beatus vir*, *Quare fremuerunt*, *Domine ne in furore*. Feria tertia 7. *Domine Deus meus*, 8. *Domine Dominus noſter*, 9. *Conſitebor* uſque ad verſum *Exurge Domine*. Feria quarta idem 9. à verſu *Exurge* uſque ad finem, 10. *In Domino confido*, 11. *Salvum me fac*. Feria quinta 12. *Uſquequo*, 13. *Dixit inſipiens*, 14. *Domine quis habitabit*. Feria ſexta 15. *Conſerva me*, 16. *Exaudi*, 17. *Diligam te Domine* uſque ad verſum *Cum ſancto ſanctus eris*. Sabbato ſequitur idem pſalmus à dicto verſu, tum 18. & 19. *Cœli enarrant*, & *Exaudiat*. Die Dominica quatuor pſalmi cantantur, quatuor ſcilicet prima octonaria pſalm. 118. *Beati immaculati*, *In quo corrigit*, *Retribue*, *Adheſit*.

Ad Tertiam die Dominica ſequuntur tria octonaria ejuſdem Pſalmi: *Legem pone*, *Et veniat*, *Memor eſto*, Sic ad Sextam *Portio mea*, *Bonitatem*; *Manus tua*. Ad Nonam *Defecit*, *In æternum*, *Quomodo dilexi*. Feria ſecunda ad Tertiam *Lucerna*, *Iniquos*, *Feci iudicium*: Ad Sextam *Mirabilia*, *Iuſtus es Domine*, *Clamavi*. Ad No-

nam *Vide humilitatem, Principes, Appropinquet*. Feria tertia, cæterisque feriis per hebdomadam ad Tertiam cantica graduum *Ad Dominum, Levavi, Letatus sum*. Ad Sextam. *Ad te levavi, Nisi quia Dominus, Qui confidunt* Ad Nonam. *In convertendo, Nisi Dominus, Beati omnes*.

Ad Vesperas quatuor Psalmi cantantur. Die Dominica Psal. 109. *Dixit Dominus*, cum tribus sequentibus. Feria secunda 113. *In exitu*, 114. *Dilexi*, 115. *Credidi*, cui adjungitur sub unica terminatione 116. *Laudate Dominum omnes gentes*, 128. *Sapè expugnaverunt*. Feria tertia, 129. *De profundis* cum tribus sequentibus. Feria quarta 134. *Laudate nomen Domini*, & tres immediatè sequentes. Feria quinta 138. *Domine probasti me* bipartitus in versu *Et dixi*, & duo sequentes. Feria sexta 141. *Voce mea*, 143. *Benedictus Dominus* divisus in versu *Deus canticum novum*, 144. *Exaltabate*, usque ad versum *Confiteantur*. Sabbato idem Psalmus à versu *Confiteantur*, usque ad finem cum tribus subsequenteribus.

Completorium tribus Psalmis invariabiliter expletur 4. *Cum invocarem*, 90. *Qui habitat*, & 133. *Ecce nunc benedicite Dominum*. Sic distributis per hebdomadam Psalmis jam totius Officii seriem dispiciamus.

III. Singulis Officiis tam diurnis quam nocturnis præmittitur Oratio Dominica, Salutatio Angelica, & Symbolum Apostolorum, itemque divini adjutorii imploratio eodem ferè ritu, quo Romani: & similiter in fine additur una ex Antiphonis B. Virginis, quibus iidem Romani preces horarias terminare consueverunt. Speciatim verò nocturnæ Vigiliæ diebus Dominicis, & festis 12, lectionum hoc ordine procedunt. Dicto versu *Deus in adjutorium*, ter repetitur *Domine labia mea aperies*; tum Psalmus tertius *Domine quid multiplicati sunt* sine Antiphona recitatur: deinde Invitatorium, & Hymnus: postea sex Psalmi cum Antipho-

nis, mox Versus, *Pater noster*, & absolutio. Tum accepta benedictione leguntur quatuor lectiones cum suis Responsoriiis. Secundum nocturnum iterum sex Psalmis, & quatuor lectionibus constat. In tertio autem tria Cantica ex veteri Testamento diei vel temporis congruentia sub unica Antiphona cantantur, post quam dicto Versu, & cæteris ut supra, ac benedicente Abbate rursum leguntur quatuor lectiones ex Homilia super Evangelium. Post quartum Responsorium semper dicitur *Gloria Patri*. Post duodecimum incipit Abbas *Te Deum laudamus*, quod Canticum nunquam omititur. Hoc dicto legit Abbas Evangelium, in cuius fine respondent omnes *Amen*: & immediatè cantatur *Te decet laus, te decet Hymnus, tibi gloria Deo Patri, & Filio cum sancto Spiritu in secula seculorum. Amen*. Sequitur collecta diei, & sic finiuntur Vigiliæ. In Officio feriali dictis omnibus ut supra usque ad Hymnum, sex Psalmi recitantur cum tribus Antiphonis: tum Versus, *Pater noster*, Absolutio, Benedictiones, & tres Lectiones sequuntur cum suis Responsoriiis. Sed à Paschate usque ad Calendas Novembris una dumtaxat brevis lectio dicitur cum brevi Responsorio. In secundo Nocturno reliqui sex Psalmi cum *Alleluia*, & diebus Septuagesimæ cum tribus Antiphonis cantantur. Deinde dicitur Capitulum, Versus, *Kyrie eleison*, *Pater noster*, Oratio conveniens, *Benedicamus Domino*, *Fidelium anima*: & sic terminantur Vigiliæ in festis trium lectionum, & in Officio feriali.

Laudum ritus ferè convenit cum romano, nisi quod in Officio simplici & feriali præmitti solent *Pater*, & *Ave*. Tum primo loco semper dicitur Psalmus *Deus misereatur*. Post Capitulum Responsorium breve cantatur. Post *Benedictus* sequuntur *Kyrie eleison*, & Oratio Dominica clara voce, tum Collecta, & Commemorationes.

Prima, Tertia, Sexta, & Nona discrepant à ritu

Romano in Psalmis, & in eo quod nullum dicitur Responsorium post Capitulum; sed statim dicto versu sequitur *Kyrie eleison, Pater noster, & Collecta*. In cæteris nullum est discrimen.

Vesperarum item Monasticarum hæc à Romanis differentia est, quod breviores uno Psalmo sunt, tum post Capitulum semper dicitur Responsorium, & post *Magnificat* ante collectam præmitti solent *Kyrie eleison, & Oratio Dominicalis* clara voce.

Completerium quoque Monasticum Romano brevius est uno Psalmo, & Cantico Simeonis, de quo S. Benedictus nullam facit mentionem. Caret etiam Responsorio post Capitulum, sed dicto Versu sequuntur more solito *Kyrie, Pater, oratio, benedictio, & finis*. Hujus autem Officii symbolicas rationes afferunt Honorius in Gemma animæ libro secundo, Durandus lib. 4. rationalis, Joannes Belet in explicatione divinorum officiorum, & Rupertus Abbas lib. 2. in Regulam S. Benedicti, & Petrus Damianus opusculo 10.

§. IV.

De ritu Cisterciensium.

I. **O**rdinem Cisterciensem antonomasticè Ordinem dici asserit Justus Abbas sermone in Conventu Abbatum habito, qui est tomo 2. Bibliothecæ Patrum. Ut enim scribit Hieronymus (a) Platus vir de statu Religioso optimè meritus, nulla ex omnibus Religiosorum familiis nobilior quam Cisterciensis. Angelus quoque Domini apparens B. Henrico Hemmerodensi novitio; Benè ait, ut refert (b) Cæsarius, tibi placere debet Ordo Cisterciensis, quia nulla vita tantæ perfectionis est in Ecclesia Dei. Nec desunt illustria magnorum virorum de hoc Ordine testimonia. (c)

a Plat. de hono stat. Relig. lib. 2. c. 22. b Cæsarius lib. 8. histor. c. 96. c Philip. Abb. c. 125.